

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Otto Bønnelycke

TRÆLASTFORRETNING

☆

Telefon 3800 — Roskilde

A/S NIELS D. KEMP JUN.

Læderfabrik
Roskilde

FARVEKÆLDEREN

Jernbanegade 1 - Tlf. Rosa 4047
Roskilde

**ROSKILDE
BETONVAREFABRIK**
Københavnsvej 18

MOTORCYKLEVÆRKSTED
v/ Rathien & Fenger
Ringstedgade 64 Roskilde

**HEDEGAARDENE
OG OMEGNS BRUGSFØRENING**
Tlf. 514 - Roskilde

WANDEL-PETERSEN
Roskilde

W. MANNICHES EFTF.
Tobaksfabrik
Roskilde

VALD. EIVIL
Roskilde

DANA-VOGNET
v/ Fr. Hansen
Roskilde

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid: 10—15).
Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Kasernen, Fredericia.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Seminarieforstander, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Fabrikant Poul Møller, Skive.

Læge Børge Næsted, Sadolingsgade 9, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Rådhusstræde 2, Randers.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

FORSIDEN:

I Kanonhallen i Danmarks Frihedsmuseum har man på fornem måde anskueliggjort modstandsbevægelsens organisation. Flaget i billedet bærer påskriften:

Danmarks Frihedsråd.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10—15) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark. (Medlem af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes bogtrykkeri, Ringsted.

INDHOLD:

Erstatningskravet hviler på moralsk og juridisk begrundelse	91
Sydslesvigens gensyn med Sachsenhausen	93
Indtryk fra Czekoslovakiet	97
Medvirkede til mellemfolkelig forståelse	99
Dagbogsblade	101
En omtumlet tilværelse	103
Hos de allierede på Bispebjerg	108

Næste nummer af Pigtraad bliver et dobbeltnummer og udkommer den 25. august.

Stof til dette nummer må være redaktionen i hænde senest 10. august.

Erstatningskravet mod Tyskland

hviler på moralsk og juridisk begrundelse

Udtalelse fra international kongres for ex-fanger begrundet erstatningskravet.

Ex-fangernes erstatningskravs-kongres i Luxembourg i dagene 21.—23. marts har udsendt denne udtalelse, som man kalder: Responsum for sektion II.

Den tyske forbundsregerings forpligtelse til at yde erstatning til alle ofre for nazi-forfølgelse uden hensyn til statstilhørighed har en moralsk og lovlig begrundelse.

Nazi-regimets overgreb på den menneskelige person, krænkelserne af Genfer- og Haager-konventionen og folkerettens ubestridelige principper er fastslået med en sådan tydelighed, at den tyske lovgivningsmagt har anset det for nødvendigt at forkynde retten til erstatning som en moralsk nødvendighed.

I anerkendelse af, at den modstand, som blev ydet efter troens overbevisning eller af samvittighedsgrunde mod nazi-herredømmet, var en gerning til gavn for det tyske folk og den tyske stat, siger forordet af den tyske lov af 18. september 1953.

Den i loven hjemlede ret til erstatning for nazi-regimets ofre bunder i de internationale overenskomster i Yalta, Potsdam, Paris, London og Bonn, som henvender sig til Bonneregeringen.

Når den nævnte tyske lov af uforklarlige grunde af sit virkeområde udelukker personer af udenlandsk statstilhørsforhold eller sådanne, der ikke opfylder visse bopælsbetingelser, bekræfter det ikke mindre ofre for nazi-regimets ret til erstatning.

Denne ret er jo iøvrigt kun udtryk for de almindelige principper, som enstemmigt bliver anvendt i alle civiliserede lande, og som særlig er ind-

skrevet i Code Napoleon, art. 1382 og i BGB, art. 839 og bekræftet i Weimar forfatningens art. 131.

Den tyske lov anerkender selv den tyske forbundsregerings pligt overfor følgerne af nazi-regimets, dens organers og tjenestemænds tyranniske foranstaltninger.

Arten af uretten er meget forskellig, således som det fremgår af BEG's § 1, der siger:

De forårsagede skader på liv, legeme, helbred, frihed, ejendom, faglig og erhvervsmæssig virksomhed.

Det påhviler de respektive regeringer i de vestlige allierede lande med største fasthed at kræve erstatningerne til ofrene for de nazistiske ugeringer, idet de frakender den tyske regering ret til at træffe valget mellem ofre efter graden af deres lidelser, deres geografiske stilling eller stedet for deres lidelser. Intet i efterkrigstidens internationale overenskomster tillader en sådan udvælgelse.

Den tyske regering har iøvrigt udtrykkelig givet afkald på i denne sag at påberåbe sig territorialitetens uholdbare principper. Idet den ydede erstatninger til Israel, Jugoslavien og forskellige grupper af statsløse, mener den sig dårligt berettiget til at undtage enkeltpersoner eller samfund, som ligeledes er blevet ramt af en handle måde, der må anses som forbryderisk og altså er skadeserstatningspligtig.

Carl B. Christiansen & Co. Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberønder-
ler til alle formål.**ELECTRA**

Algade 34 Roskilde

JØRGEN C. NIELSENMøbler for alle hjem
Roskilde Tlf. 229**A/S ROSKILDE****TRIKOTAGEFABRIK**

Asylgade 34 Roskilde

**KAMSTRUPSTIENS
BRUGSFØRENING**

Tlf. 488 Roskilde

E. H.
Køge**J. V. BLUME**Tømrer- & entreprenørforretning
Tlf. Køge 105**FISKEHUSET**Tlf. 375
Køge**J. V. LARSENS EFTF.**Peter Andersen A/S
Næstved Tlf. 2600**SERI-FOTO**Tlf. 1428
Jernbanegade 5 Næstved**FR. BRANDT**

Næstved

HJALMAR NIELSEN & SØNKød - Flæsk - Pålæg
Ramsherred 16 Næstved**STÜRUP & PROSCH-JENSEN A/S****INGENIØR- OG ENTREPRENØRFIRMA**

MITCHELLSGADE 23

KBHVN. V.

RALPH M. MOGENSENCIVILING. M. ING. F.
NIELS BROCKSGADE 4 — KØBENHAVN V. — C. 7830**NORDISK TEGNEMASKINE INDUSTRI A/S**

BOMPORTEN 1

GENTOFTE *5181

REIDL's FOTO

Algade 27 — Roskilde — Tlf. 442

**LANDBO- OG HUSMANDSFORENINGERNES FRØUDSALG
ROSILDE****DANSK TRÆHÆLEFABRIK**

NÆSTVED

**SYDSJÆLLANDS KAFFEBRÆNDERI
NÆSTVED****NÆSTVED DISKONTOBANK
TLF. 1500****NÆSTVED
KAFFEBRÆNDERI****BANKEN**
Haslev**PIL & BROKHOLM**
Slagelse**RØBER**
Haslev**N. P. CHRISTENSENS
BOGTRYKKERI**
Riddergade 7 Næstved**MORTALIN**
Haslev**JYSTRUP SAVVÆRK
& TRÆVAREFABRIK**

KONCENTRATIONSLEJREN

Sachsenhausen-Oranienburgs

ENDELIGT

Af Svend Johannsen, Slesvig.

Kredsskoleinspektør Svend Johannsen blev på et meget tidligt tidspunkt sendt til k-z-lejren Sachsenhausen ved Berlin.

Han fortæller om gensynet med lejren

Mennesker glemmer hurtigt. En betjent i den lille by Sachsenhausen, 30 km nord for Berlin, viste den gale vej, den første adspurgte fodgænger anede intet, den næste kunne dog angive den omtrentlige retning. En militærvagt ved den umiddelbart op ad lejren liggende kaserne lod til hverken at vide det ene eller det andet. Men det var måske tilfældigheder. Eller er de dræbt eller flygtet i krigens sidste fase, alle de, der til daglig havde de zebrastribede fangekolonner på vej til arbejde for øje og den sødlige stank fra lejrkrematoriets evigt rygende skorsten i næsen?

Det første vagttårn virkede som et chok.

Det første vagttårn dukker op i tågen og virker som et chok. Og det næste — lejrens profil gror langsomt og truende op af jorden. Underligt truende, skønt vagttårnene er tomme, og projektørholderens arme stritter nøgne mod himlen.

Så står vi ved muren, med et letelsens suk. Det truende forsvinder med eet slag; thi det er en ruin, vi står ved. Forfalden, delvis sammenstyrtet,

Endelig må der rejses en kraftig protest mod ændringen den 29. juni 1956 af BEG for at omstøde den quasi enstemmige juristprudens af alle tyske domstole i den tyske forbundsrepublik, der ligestiller tvangsopholdet på tysk område med bopælsbetingelsen i denne lovs § 3, 4. stk.

Denne tekst er forfatningsstridig og i strid med overenskomsterne i London i 1954, som ved sin undertegnelse forbyder en forværring af de i kraft værende bestemmelser for ofrene for nazi-regimet.

definitivt forbi. I hvert fald denne lejr.

Vi fortsætter ad bundløs vej langs muren, men standses af en bom på tværs og en skildvagt. Militært område, ingen adgang. Andet ved han ikke om det, vi ønsker at vide.

Muren har en indbugtning på dette sted. Den inderste del af indbugtningen synes muret op af en særlig slags sten. Mærkeligt. Det skulle da vel ikke —? Må man kravle op på muren? Skildvagten trækker på skulderen. En ujævnhed i muren giver fodfæste, et skub bagi hjælper op, og så står man og svajer, inden balancen findes, for muren er minsandten kun een sten tyk. Op over muren. Tusinders uopfyldte ønskedrøm. Fra den forkerte side ganske vist. Men nu står vi der, og der falder intet skud.

Her svingede politibilene fra Alexanderplatz i Berlin ind med fangerne.

Jo, ganske rigtigt. Det er den tilmurede hovedindgang i ydermuren. Her svingede politibilene fra Alexanderplatz i Berlin ind med fangerne, mens i hvert fald een af dem med yderste anstrengelse og i allersidste øjeblik fik den fastgroede vielsesring vredet af for at redde fingeren. Den ledsagende betjent havde for lidt siden givet fangerne nogle kammeratlige tips.

Lidt længere inde på lejrområdet ligger stadig portbygningen, hovedvagten, den ene af de to åbninger i indermuren. Das Tor; durchs Tor; zum Tor; am Tor. Begreber, der ikke kan oversættes, for deres betydning er fast forbundet med deres lyd. Næppe til at fatte for uindviede. Og san-

delig, gitterporten sidder der endnu i portgennemgangen, hænger lidt skævt ganske vist, og den forgyldte indskrift „Arbeit macht frei!“ er borte.

Foran den port gjorde politibilen holdt, mens fangerne som små vilde for ud med hat i hånd og som lyn og torden og stod ret i tre geledder, De modtagende SS-officerer grinede. Der blev de snydt for fornøjelsen af at bruge arme og ben for at hjælpe fangerne på plads. Men der var tid og lejlighed nok.

Gennem den port var man gået, morgen og aften, i lange bitre måneder, med huen i hånden og i stram parademarch, på vej til og fra slavearbejde, næsten daglig med en hel eller halvdød kammerat på skuldrene. Han skulle med til aftenappellen, tallet skulle stemme, og han var jo ikke afmeldt endnu.

Gennem den port var man selv — i disse dage for sytten år siden — blevet slæbt ind af kammerater, slet ikke heldød endnu, men på vej. Og vagt-officeren mente det måske godt, da han gennem vagtstuens åbne vindue råbte „Førhåbentlig dør De så snart!“

Hvad der ligger bag indermuren, kan ikke rigtig ses herfra, så vi lader os glide ned fra muren. Springet er lidt dybt, men det går.

Hvad nu? Der er vel ikke andet at gøre end at følge muren hele vejen rundt for at se, om der er en indgang. Man begynder langsomt at genkende visse ting i omgivelserne. Her omtrent var det vist, man første gang oplevede at se en fange blive skudt ned. Og det var første gang, man var uden for murene. Man havde allerede oplevet lidt af hvert, men alligevel ikke dette. Indædt, bloddryppende had og afmægtigt raseri vældede op. „Se lige ud! Hurtigere!“ Vi slæbte tunge sten. For tunge til at kaste med.

Der er en breche i muren.

Vi øjner et sted, hvor der synes at være en breche i muren. Vi standser vognen og går derhen tværs over lyngmarken. Ved hjælp af nogle nedfaldne sten stablet oven på hinanden lykkes det at kigge op over brechens kant. En friluftsgymnastikplads med faste redskaber og en barak bagved,

HARBOES BRYGGERI ^{A/S}

SKÆLSKØR

SLAGELSE

HASLEV
SPAREKASSE

GLOBUS-RADIO
Haslev Tlf. 371

HASLEV
ORGELFABRIK

JUUL & JENSEN
Radio - Fjernsyn
Algade 16 Vordingborg

KONTANTFORRETNINGEN
N. Chr. Rasmussen A/S
Vordingborg Tlf. 115

POLYFOTO
Vordingborg

CENTRALTRYKKERIET
Vordingborg

MØLLER & SØRENSEN A/S
Odense

PALUDANS PLANTESKOLE A/S
KLARSKOV

DANSK ELEKTROINDUSTRI A/S
HASLEV

BOTVED BOATS A/S
VORDINGBORG
DENMARK

SPAREKASSEN FOR VORDINGBORG OG OMEGN

AKTIESELSKABET
BANKEN FOR VORDINGBORG OG OMEGN

AKTIESELSKABET
LANDBRUGS- OG HANDELSBANKEN
I VORDINGBORG

ODENSE
BINDEGARNNS-KOMPAGNI

EKSPORTØRERNES LANDSFORENING
ODENSE

men forfalden og forladt. Her har nok ligget militær engang. Det er den gamle „Industrihof“, vi ser for os. Mellem inder- og ydermuren, hvis afstand fra hinanden var stærkt varieret, lå værksteder, hvor arbejdet udførtes af fanger. En kort tid havde man haft sin gang der som prisberegner på en møbelfabrik, et eftertragtet arbejde. En hjemmebar til gestapochef Himmler var det fornemste, der gik gennem ens hænder. Den var dyr, og så manglede endda arbejdslønnen. Timetallet kunne beregnes, men timelønnen indsattes andetsteds, så endelig pris forblev ukendt. Sikert også for Himmler.

Der lå den T-formede henrettelsesgrav

Der omme lå den T-formede henrettelsesgrav, to meter dyb og med skrå nedgange, bagvæggen i krydset beklædt med tykke planker fulde af huller og projektiler strøet omkring på jorden. Der havde man jo også været nede engang, ikke for at blive skudt, ganske vist. Men man var vel blevet det, om man var blevet opdaget. Makaber ide, en slags forsøg på at træne sig til det værste. Man stillede sig med ryggen mod plankerne og så ned ad gangen. Mon man ville kunne tage det at se ind i et geværløb?

Vi fortsætter til fods langs muren, til vi ser et genembrud for nedenunder. Tyves værk? Hullet er ikke større, end at man lige kan klemme sig igennem. Det er stadig industrigården, men her langs murens inderside ser vi de tydelige spor i jorden af skyttegangen fra tårn til tårn mellem mur og stærkstrømladet pigtrådshegn, og foran dette den to meter brede græs-rabat med de mange dødningehoveder. Den, der tankeløst trådte på græsset, blev øjeblikkelig ramt af skud fra to tårne. Altid kunne man ses fra to tårne, ligegyldig hvor i lejren man befandt sig. Men det var vel næppe tankeløshed, der fik den tjekkiske biskop til at gå over græsset og kaste sig mod trådhegnet, som så mange andre, der ikke kunne udholde det læn-gere.

Vi kryber tilbage og fortsætter. Så kommer vi til en gade, der går langs muren, og vi fortsætter i bilen, der er fulgt efter. Gaden fører lige hen til hovedporten, fra siden altså, og i mod-

sat retning til SS-officerernes villa-kvarter. Bygget af fanger med livet som indsats, når det ikke gik hurtigt nok. Her så vi dem ofte stå med deres koner og børn, det mindste på armen, når vi syngende marcherede forbi på vej til slavearbejde. De stod der for at se på os, og vi så dem, og vor forstand stod stille.

Bilen standsede, hvor i sin tid politibilerne standsede. Vi står ud og går mod porten og går i stå. Bare gå ind? Og lade bilen vente? Nå ja, nu er det jo os, der er ovenpå, ikke sandt? Desuden er vagtlokalet tomt og gitterporten hænger løs og skæv i sine hængsler. Men ruderne i vagtstuevinduet, gennem hvilket det fromme ønske for mig lød, er hele endnu.

Så står vi på appelpladsen, hvor vi stod så tit, 30.000 mand, og ventede på, at tallet skulle stemme. Tre gange daglig, ofte i mange timer, især i regn og kulde, og især om aftenen, når der var god tid, til vi skulle på arbejde igen. Da var det godt, man kunne versene udenad, de tre vers i „Altid frejdig“. Første vers til morgenappellen, tredje vers til middagsappellen, og andet vers til aftenappel-len.

Oppe på platformen stod de tre skudklare maskingeværere.

Vi finder vor omtrentlige plads og ser over mod porten. Der oppe på platformen stod de tre maskingeværere, afsikrede og med skytterne skudklare. Og der, mellem de to vinduer på højre side, stod vi tre mand med ansigtet mod muren fra klokken seks hin 16. september, og ventede på at klokken skulle blive tretten. Så ville vi med et „Omkring! March!“ blive hentet af en SS-mand, vidste vi, mens kammeraterne stillede op til appel, og så ville marchen gå tværs over den mægtige plads, med kammeraternes øjne hvilende på os, og så, på et bestemt sted, ville SS-manden uden ord dreje enten til højre eller til venstre og vi følge efter. I første tilfælde — mens et lettelsens suk gik gennem de tredive tusinds rækker — til depotet for at få vort eget krøllede tøj udleveret til hjemrejsen, i sidste tilfælde gennem porten til industrigården, hvor den mærkelige T-formede grav fand-

tes. Og så ville kammeraterne under appellen, som så ofte før, høre tre skud og hviske til hinanden „Gennem skorstenen“. Vi fik virkelig lov til at gå på WC, da vi nåede depotet.

På det sted for enden af appelpladsen, hvor galgen blev rejst, eller juletræet med elektriske lys, når kalenderen krævede det, står nu et monument. Der var lagt friske blomster. Det havde vi ikke tænkt på; men vi vidste heller ikke, at der var rejst et monument. Indskriften fortæller, at to hundrede tusinde mand gik ind i lejren, og to hundrede tusinde ud igen, hundrede tusinde gennem porten, hundrede tusinde gennem skorstenen. Som sagt, den arbejdede i døgn-drift, undertiden med en hel række transportable elektriske forbrændingsovne til assistance som i august 1940, da skuddene lød uafbrudt i to døgn. Da kunne ovnene ikke klare de elleve hundrede mand, og den ene eksploderede med et voldsomt drøn midt under middagsappellen.

Alt skal forsvinde — siger de.

Lejren er tom. Alle boligbarakkerne er borte. Tilbage står kun stenhusene: køkkenet, vaskeriet og fængselsbygningen, hvor pastor Niemüller sad indespærret i mørk enecelle. Desuden de to sygebarakker langs muren ved porten til industrigården. Alt er forfaldet, og arbejdere er i færd med at bryde ned. Alt skal forsvinde, siger de.

Vi finder de tydelige spor af Block 38. Stumper af halvråddent træ ligger spredt over arealet, rester af den barak, hvori man, een af tre hundrede tilbragte et år af sit liv. Vi samler en stump træ op og putter den i lommen. Måske var det den, man lå på juleaften 1940, da lejren uventet gennem højtaleranlægget blev kommanderet til ro en time før tiden. Stemmen glemte at ønske glædelig jul. Og så lå man der, som sild i en tønde, og prøvede på at forestille sig, hvad der foregik derhjemme på denne tid, og prøvede, om man kunne huske juleevangeliet udenad. Og man faldt også i søvn. Og glemte.

Skulle man ende med det?

(Eftertryk kun med forfatterens tilladelse.)

Motorcykler

Kaj Pedersen
Sct. Jørgensgade 12
Odense

**BENNETS
REJSEBUREAU A/S**
Odense

**KLINGENBERG's
SMØRFORRETNING**
Odense

STEFAN
Cykler & knallerter
Odense — Tlf. 1 39 87

**ODENSE
KLÆDEFABRIKUDSALG A/S**

Aktieselskabet

FERM

Ulstrup

P. J. STAUNSBÆK
Mejeriejer - Ulstrup

ETHEL JOHANSEN
REKLAMEBUREAU
ODENSE

SKOTØJSLAGERET
NØRREGADE 68 — ODENSE
TLF. 5912

I/S E. BONDO & CO.
ODENSE

REDUX A/S
ODENSE

NORDISK PAUKOLIT
Voks- og lakfabrik
Odense Telefon 12 44 98

Statsautoriseret revisor
JENS VIGGO KLEVEL
Sdr. Boulevard 140 — Odense — Telefon 1342

ODENSE KRØLHARFABRIK A/S
Møbelstof- & tæppe-import

SCANDIA-PAPER A/S
Østergade 57 — Odense — Telefon 14.600

CIVILINGENIØR AXEL NIELSEN
Rådgivende ingeniør F.R.I.
Helgavej 4 — Odense — Telefon 7675

INDTRYK fra *Czekoslovakiet*

Artiklens forfatter
pastor Aage E. Damtoft, Aalborg.

I dagene fra 13. til 21. marts i år havde jeg lejlighed til at besøge Czekoslovakiet, nærmere betegnet hovedstaden Prag og minebyen Ostrawa.

Det var en oplevelse at gå rundt i Prag med dens ærverdige og smukke bygningsværker samt at føle det pulserende liv i gaderne. Sporvognene er ikke bedre eller kønner end i København, men der er masser af biler i gaderne, især af czekisk fabrikat.

Betragter man priserne i forretningerne, ser man, at de er høje. Dyrest er dog luksusvarerne. Men også levnedsmiddelpriserne ligger på et temmeligt højt plan, således bemærkede jeg, at 3 kg kartofler i Prag kostede kr. 4, (for 100 danske kroner får man 102,50 czekiske kroner). Dette kan dog ikke tjene til en direkte sammenligning af levestandarden i Czekoslovakiet og Danmark, idet den normale fortjeneste i Czekoslovakiet ligger mellem 1600 og 2200 kroner månedlig, efter at skatter er betalt. Dertil kommer, at man der i langt højere grad end tilfældet er i Danmark spiser i fabrikernes kantiner, hvor maden er særdeles billig. Hertil kommer, at huslejen er meget billig, ca. kr. 60 månedlig. Befolkningen er efter mit skøn velklædt.

Der blev fortalt mig, at der ikke findes arbejdsløshed i Czekoslovakiet.

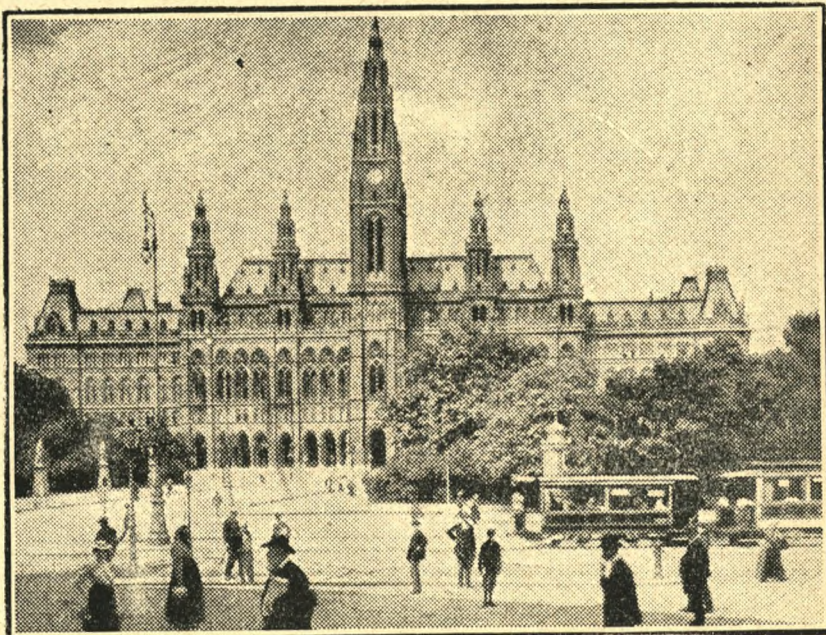
Særlig interessant var besøget i minebyen Ostrawa, som ligger ca. 500 km sydøst for Prag i nærheden af den polske grænse. Det er en by, der vokser med mere end amerikansk fart. Jeg kom dertil på Josef navnedag, og alle, der hed Josef, fejrede denne dag. Jeg boede på et hotel i den bedste klasse, men da jeg med min engelsktalende tolk var rundt i byen, som har 300.000 indbyggere, fik jeg lejlighed til at komme ind på en restaurant, hvor den brede arbejderbefolkning holdt til. Tolken og jeg fik et glas tyrkisk kaffe, men ellers blev der drukket øl af de mange Josef'er. Der var blandt disse mennesker mange interessante typer. Man så minearbejderne med deres sortrandede øjne, som *ikke kan* vaskes rene, man så zigøjnertyper, der har ombyttet deres omflakkende tilværelse, som var et stort problem for regeringen, med fabriksarbejdernes mere stilfærdige tilværelse. Der blev dog fortalt mig, at når de fejrer

deres „dage“, var der ikke langt til kniven, når de blev berusede.

Jeg talte ved et møde for arbejdsledere for Ostrawa og hele amtet. Der blev anledning til for deltagerne i mødet at stille spørgsmål, og det viste sig, at interessen kun i få tilfælde drejede sig om politiske spørgsmål, men mere om danske forhold, levefod, litteratur o. s. v. Martin Andersen-Nexø og Hans Kirk og selvfølgelig H. C. Andersen er særdeles velkendte i Czekoslovakiet. Det viste sig, at flere i forsamlingen kunne tale engelsk, således fortalte en pæn, ældre herre på dette sprog, at han i koncentrationslejren havde været sammen med de danske politibetjente, som han roste for deres gode kammeratskab.

Sammen med tolken var jeg til modtagelse hos byens borgmester, en forhenværende minearbejder, der var stolt af sin by og sit fag. Borgmesteren forærede mig ved afskeden en bjergværkslygte i meget formindsket format til erindring om mit besøg i Ostrawa. Borgmesteren foreslog, at Ostrawa og Aalborg blev venskabsbyer, og det blev fremhævet, at Czekoslovakiet ikke var et jerntæppe-land.

Med særlig stor interesse aflagde jeg besøg på et lærningehjem, hvor

Prag omtales i artiklen som tårnernes by. Også byens museum er rigt forsynet med tårne.

SKAGENS MOTORVÆRKSTED E. Jensen Tlf. 41123 - Skagen
MOTORFABRIKKEN GRENEN A/S Skagen
TRIKOHL-RENSERIET VI-KA Tlf. Skagen 41276
HARALD CHRISTIANSEN Kolonial- & skibsprovantering Tlf. 41333 - Skagen
HIRTSHALS FISKE-HERMETIK A/S
HIRTSHALS SEJLMAGERI OG RIGGERVÆRKSTED Hans Olesen
A/S HIRTSHALS BANK Filial af A/S Hjørring Diskontobank
A/S LØKKEN BANK
ANDELSMEJERIET LØKKEN
TAARS ANDELSMEJERI
TAARS SPARE- OG LAANEKASSE
VRAA ANDELS SVINESLAGTERI
A/S VRAA BANK

BRDR. NIPPER SKIBSBYGGER SKAGEN	
ROBERT LARSEN VODBINDERI SKAGEN	
SPAREKASSEN FOR SKAGEN & OMEGN SKAGEN	
A/S SKAGENS BANK SKAGEN	
CARLSEN & AAENS VAADBINDERI HIRTSHALS	
HIRTSHALS VAADBINDERI A/S Telefon Hirtshals 108 - 328	
HAVNENS MASKINVÆRKSTED C. Thomsen Hirtshals Telefon 95	
A/S TAARS BANK	
MARIUS GRAM Manufaktur - Herreekvipering Vraa	A/S VRAA KORN- & FODERSTOFFORRETNING Vraa - Tlf. 69
THOMAS JENSEN & SØN Bogbinderi Hjørring Telefon 811	CHR. K. CHRISTENSEN Sindal - Tlf. 58, privat 133 Autoriseret elektro installerør

650 lærlinge havde deres ophold. I Cze­koslovakiet går børnene i skole fra de er 6 til de er fyldt 14 år. Deres skole­gang kan dog forlænges til det fyldte 17. år. Hvis de som 14-årige kommer på lærlingehjemmet, skal de gennem­gå en 3-årig læretid, er de fyldt 17 år, skal de kun have en læretid på 1½ år. Det blev dog fremhævet, at de fle­ste af eleverne på dette lærlingehjem gik videre til de tekniske højskoler.

Lærlinge, der har deres forældre i Ostrawa, bor hjemme, men får deres fulde forplejning og undervisning på skolen samt værkstederne. Foruden den fulde forplejning får hver lærling kr. 60 månedlig i lommepenge.

Eleverne får karakterer for flid og opførsel af henholdsvis hufader (een for hver afdeling), lærer og lære­mester. Hvis en elev udviser dårlig op­førsel eller dovenskab, bliver han bortvist fra hjemmet.

Jeg havde anledning til at spise på skolen, maden var fortræffelig og ri­gelig, ligesom det må bemærkes, at disciplinen var god. Jeg havde ikke bemærket, at en eneste af de unge røg tobak, og jeg spurgte skolens di­rektør, om eleverne ikke måtte ryge. Han svarede hertil, at det måtte de ikke indenfor skolens område, men bemærkede med et smil „Men de gør det alligevel i smug“. Hertil kan man jo kun svare, at heri ligner den cze­koslovakiske ungdom den danske.

Der var ni forskellige fag repræsen­teret på dette lærlingehjem, og alle disse fag har tilknytning til minedrif­ten (kul) i Ostrawa. Der findes mine­skakter midt i byen, idet der under hele byen og omegnen findes rige stenkulsforekomster. Når man her fortalte mig, at deres problem var at skaffe arbejdskraft nok, må jeg abso­lut tro dette, idet man end ikke havde arbejdskraft til at rydde byens gader for is og sne.

Ostrawa er den mest snavsede by, jeg nogensinde har besøgt. Man for­talte mig, at man om sommeren måtte skifte skjorte to gange daglig.

Jeg fik lov til at udpege en lejlig­hed, som jeg ville se (ja, jeg måtte se ligeså mange jeg ville). Jeg valgte en tilfældig, hvor det imidlertid viste sig, at der kun var en 6-årig dreng hjemme. På forespørgsel forklarede

drengen, „at mor og far arbejdede henne ved den store, tykke skorsten“ (støberiet). Hjemmet var ikke rydde­ligt, da forældrene allerede begynder deres arbejde kl. 6 om morgenen og arbejder til kl. 14, men pænt og hyg­geligt møbleret, der var masser af ind­byggede skabe, fjernsyn og køleskab savnedes end ikke.

Befolkningen i Czekoslovakiet er venlig, og det er mit indtryk, at den også er kontaktsøgende.

Mit samlede indtryk af dette korte besøg må blive, at der arbejdes mål­bevidst i Czekoslovakiet, at levedoen slet ikke er dårlig, at man her er ind­stillet på at deltage i det tekniske kapløb og er villig til at ofre noget på dette kapløb for den opvoksende ung­dom, der skal være fremtidens tekni­ske ledere.

Så kan man til sidst opstille det spørgsmål, om man foretrækker stats­drift under den czechoslovakiske form, eller man foretrækker arbejds­løsheds­understøttelse og socialunderstøttelse, som ikke få i Danmark må leve af.

Det skal også nævnes, at Czekoslo­vakiet har en vel udbygget socialfor­sikring, som bl. a. under sygdom sik­rer arbejdsindtægt i indtil et år.

Aage E. Damtoft.

De danske soldater i Tyskland

ydede et bidrag til fremme af mellemfolkelig forståelse.

Den 2. april ophørte ordningen med stationering af danske tropper i Tysk­land. Hermed er et interessant efter­krigstidsafsnit afsluttet.

General Digmann siger om sine er­faringer som kommandocheef:

— Ud over det rent militære ud­bytte, som samarbejde og samliv med andre landes krigserfarne styrker har givet såvel stabe og enheder som be­falingsmænd og menige enkeltvis, må man fremholde betydningen af, at vort land ved sin indsats har vist både vilje og evne til at leve op til det ansvar, som efter befrielsen naturligt fulgte med krigens udfald, senere med de for­pligtelser, som fællesskabet inden for NATO pålagde os.

Vor holdning i det fremmede har normalt aftvunget respekt, og vi har

utvivlsomt derved været i stand til at medvirke til Vesttysklands forståelse af demokratiets væsen. Ved den di­rekte kontakt med især den slesvig­holstenske befolkning har de danske styrker ydet et bidrag til at jævne vejen for forståelse mellem de to nabo­lande.

Endelig har adskillige tusind unge danske under opholdet uden for lan­dets grænser vundet større udsyn og erkendt de positive sider i internatio­nalt samarbejde. Jeg tror derfor, at brigadens og kommandoets statione­ring har haft betydning og givet ud­bytte ud over det militære.

Tog sovepiller før forhørene

Professor Mogens Westergaard var i en del år amanuensis ved Landbo­højskolen. I 1941 blev han dr. phil på en afhandling om cellernes liv.

Under besættelsen opbyggede han med Landbohøjskolen som hovedkvar­ter modstandsceller i frihedskampen. Han var kontaktmand mellem Fri­hedsrådet og militærledelsen for hele landet. Tyskerne arresterede ham, men det lykkedes dem aldrig at finde ud af, hvilken rolle han egentlig hav­de spillet. Så det af ham opbyggede system kunne fortsætte, og selv slap han med at blive sendt til Frøslevlej­ren. Han benyttede sig af en særlig teknik. Han havde smuglet sovepiller ind i fængslet, og når han skulle i forhør, tog han så mange piller, at det var umuligt at vække ham. Dette træt­tede efterhånden forhørslederne så meget, at de opgav at få noget ud af ham.

I modstandskampen stod Mogens Westergaard kommunisterne nær, men efter krigen brød han skarpt med den russisk-orienterede kommunisme. Han har leveret nogle af de mest vel­talende indlæg mod den sovjetrussi­ske arvelighedslære, der er kommet fra den vestlige del af verden.

Adresseforandring

Næstformanden for Kammerater­nes Hjelpefond, oberst Fl. B. Larsen, har fået ny adresse, nemlig: Kaser­nen, Fredericia.

A/M „FLADSTRAND“ Frederikshavn
POUL NIELSEN Manufakturhandler Danmarksgade 81, Frederikshavn
TAGE RAMBUSCH Frederikshavn Tlf. 336 - 1044
HOFFMANN'S HOTEL Frederikshavn
FREDERIKSHAVNS AVIS Byens blad!
FREDERIKSHAVNS MINERALVANDSFABRIK v/ Børge Hansen
H. C. KRAGSKOV Frugt en gros Frederikshavn Tlf. 1516
N. O. PEDERSEN Købmand Søndergade 1 - Frederikshavn
EMIL SØRENSENS EFTF. Elektroinstallation Frederikshavn
Herre- og drengeekvipering H. C. JENSEN , Frederikshavn
SÆBY MØBELMAGASIN Christensen & Sønner
AALBÆK MASKINSNEDKERI
FREDERIKSHAVNS ANDELSSLAGTERI
BRØNDERSLEV SPAREKASSE

A/S SÆBY BANK SÆBY	
HJØRRING JERN- OG STAALFORRETNING A/S	
SPAREKASSEN FOR HJØRRING BY OG OMEGN	
RASMUSSEN & DAMKIER MANUFAKTUR HJØRRING	
HANS KAAS GLAS — PORCELÆN — KØKKENUDSTYR HJØRRING	
BIRK & BOE Hjørring	HANDELS- & LANDBRUGSBANKEN A/S Hjørring
I/S VESTERGAARDS BOGTRYKKERI Hjørring	AXEL MØLLER Urmager & optiker Østergade 23 Hjørring
CENTRAL-TRYKKERIET Bogtrykkeri — Stempelfabrik Østergade 13 — Hjørring	HJØRRING MØBEL- OG MADRASFABRIK
WAGNER LAURSEN Aut. vand- og gasmester Danmarksgade 8 Hjørring	A/S CHR. HOLMEN Hjørring
H. M. HYTTEL Snedkermester Møbel- og ligkistemagasin Tlf. Sæby 166	G. SKALLERUP Fiskeekspertør Asaa Telefon 74
JYDEN A/S Aalestrup	BRØDRENE LARSEN Jernstøberi & maskinfabrik Asaa
K. G. WANTING Nr. Saltum	KOSANGAS Thorkild Ravnholt - Hjallerup
C. EHLERT ROKKEDAL Isenkram - Køkkendstyr Brovst Tlf. 39	BRÆDSTRUP AUTO CENTRAL

8/6.

Bødlen fra Buchenwald,

Martin Sommer, stilles onsdag for retten, anklaget for at have myrdet 53 fanger, fortrinsvis jøder, i tiden 1938—45.

9/6.

Polen vil ikke se Hitlers kvindelige testpilot.

Polen har forbudt Hitlers flyverheltinde, Hanna Reitsch, at deltage i verdensmesterskaberne i svæveflyning, som holdes i dagene 15.—29. juni i Laszno.

Den vesttyske aero-klub oplyser, at de polske myndigheder har nægtet at udstede visum til Hanna Reitsch, men ikke har motiveret afslaget.

Den 48-årige Fräulein Reitsch er en af Vesttysklands dygtigste svæveflyvere. Under den anden verdenskrig modtog hun af Hitler jernkorset af første og anden grad for sin indsats som testpilot for det tyske Luftwaffe.

10/6.

Dødsfald.

62 år gammel er ingeniør Hermann Dedichen afgået ved døden. I årevis havde han været håbløst syg, men gang på gang havde han rejst sig fra sit sygeleje.

Hermann Dedichen var en mand med tre fædrelande: Norge, Danmark, Frankrig. Under krigen fik han den lykke at kunne kæmpe for dem alle tre på en gang i en uhyre dristig og særdeles velcamoufleret og til tider meget selvstændig indsats, der place-rede ham meget centralt.

I illegale kredse kendt som „Sømanden“ var han en blanding af britisk spion og politisk kontaktmænd af største betydning også for forholdene i efterkrigstiden. Han var danske politikeres kontaktmænd til frihedsrådet og til England, og han var dybt inde i spillet mellem de danske socialdemokrater og Duckwitz.

10/6.

Den danske folketingsdelegation i Auschwitz.

Besøget gjorde dybt indtryk på de danske politikere.

Den danske folketingsdelegation i Polen tilbragte i går tre timer i den tidligere nazistiske tilintetgørelseslejr Auschwitz, hvor fire millioner mennesker, hovedparten jøder og polakker, mistede livet under krigen.

Under besøget i Auschwitz ledsage-

des delegationen af polske politikere, som enten selv har været fanger i lejren eller mistet nære slægtninge i dens gaskamre.

Et meget dybt indtryk på delegationen gjorde besøget i Auschwitz' museum, der findes i nogle af lejrens bygninger. Man har her udstillet ting, som ved kapitulationen blev fundet ved lejren, deriblandt en flere meter høj dyng af menneskehår, som var bestemt for den tyske tekstilindustri.

Under besøget nedlagde folketingsretsformand Gustav Pedersen på delegationens vegne blomster ved et mindesmærke, som er rejst mellem blok 11, hvor tyske læger foretog forsøg med fanger, og blok 12, hvor de polske modstandsfolk var anbragt inden henrettelsen.

Efter blomsternedlæggelsen så delegationen en dokumentarfilm, som blev optaget i lejren af russiske fotografer efter befrielsen.

12/6.

Buchenwalds bøddel nu for retten.

„Buchenwalds bøddel“, der er stillet for retten anklaget for brutalt mord eller meddelagtighed i mord på mindst 53 fanger, sad i går bleg og syg i sin rullestol og fortalte om de umenneskelige masse mishandlinger, som han sagde var en hverdagsbegivenhed i den berygtede koncentrationslejr.

Det var den 43-årige tidligere vogter Martin Sommer, der fortalte, at op imod 60 fanger dagligt blev pryglet på det brutaleste i overværelse af andre fanger, og at de selv under afstraffelsen måtte tælle slagene — indtil 25. Sommer, der er dødsmerket efter at være blevet alvorligt såret ved krigens slutning, sagde, at det var sædvanen at hænge fanger op gruppevis i et antal af 30—40 i træer eller stænger med bagbundne hænder. Ifølge reglementet skulle de kunne nå jorden med tærerne, men det var umuligt, fordi de ikke allesammen var lige høje, sagde Sommer. Iøvrigt afviste han alle beskyldninger om mishandlinger med spark, stenkast, overhældning med koldt vand om vinteren eller vansiring med brændende cigaretter i ansigtet. Tværtimod havde man, sagde han, forladt ophængningsmetoden i Buchenwald. „Den var for barbarisk“, sagde han.

Den unge Christmas-Møller huskes

Mindeværelse i Aalborg.

Den unge John Christmas Møller, der den 9. april 1945 — samme nat som dræbende skud på den italienske front ramte Anders Lassen — faldt på

grænsen mellem Holland og Tyskland, får nu også sit mindeværelse. Den 83-årige lærer A. Eriksen i Pandrup har sammen med sin hustru skænket 4.-maj-kollegiet i Aalborg 5000 kr. til oprettelse af et værelse, der skal bære navnet på den unge, danske løjtnant

Der er nu forløbet 16 år, siden Christmas Møller sammen med sin hustru og søn i en sen natte-time gik ombord i en Kolding-skonnert, som efter aftalt plan løb ind i Aggersund på sin vej gennem Limfjorden. I lasten var der indrettet et hemmeligt rum, hvor de tre mennesker kunne skjule sig, da tyskerne kom ombord for at undersøge fartøjet, først i Aalborg og senere i Hals. Tyskerne opdagede intet mistænkeligt, og skonnerten blev udklareret og sejlede til Gøteborg. Det var vigtigt, at Christmas Møller og hans familie kom ligeså hemmeligt i land i Sverige, som man var gået ombord i Danmark, og det indebar store vanskeligheder, fordi svensk politi holdt havne-terrainet afspærret.

Fru Christmas Møller kom i land på et pas, der tilhørte skipperens kone, mens Christmas Møller og „Lille John“ i en jolle halede sig langs kajen udenom det afspærrede område. Fra Gøteborg gik turen ved den engelske konsul Christensens hjælp hurtigt videre til Stockholm, hvorfra familien blev fløjet til Skotland. Mens Christmas Møller her gik ind i det meget betydningsfulde arbejdet i Det danske Råd, meldte hans søn sig til de frivillige styrker. Han havde i Danmark afbrudt sit artium på Herlufsholm, men kom alligevel på officersskole og nåede at få afgangseksamen på et sådant tidspunkt, at han med sin afdeling var mellem de første, der kæmpede sig vej gennem Normandiet. Under kampene i Belgien satte han livet ind for at redde et par sårede kammerater, og blev belønnet med en æressabel og en ekstra orlov. Det var i februar 1945, han var i London og for sidste gang var sammen med sine forældre. Under et fremstød mod den tyske grænse den 9. april taltes han mellem de faldne, og han blev gravsat på en af de store allierede kirkegårde i Nord-Tyskland.

E.

<p>A/S PEDER NIELSEN Pedershaab Brønderslev</p>
<p>Aktieselskabet BRØNDERSLEV BANK</p>
<p>HAGBART N. SIMONSEN Kolonial - Vin - Delikatesse Tlf. 147 Brønderslev Tlf. 147</p>
<p>MAGASIN AGERBÆK Tlf. 38 Brønderslev</p>
<p>PANDRUP BANK Filial af Aalborg Diskontobank A/S</p>
<p>HJALLERUP BANK</p>
<p>HJALLERUP & OMEGNS SPAREKASSE</p>
<p>INGVAR BRANDI Isenkram Fjerritslev</p>
<p>H. P. NIELSEN v/ Viggo Nielsen Løgstør Tlf. 12 og 78</p>
<p>JOHS. BERTHELSEN Farvehandel Løgstør</p>
<p>CARL FR. STÖCKEL Boghandel Tlf. 101 Løgstør</p>
<p>SIWERT & KORSFELT Aut. elektro installatør Thisted - Tlf. 664</p>

<p>AKTIESELSKABET PEDERSHAAB JERNSTØBERI BRØNDERSLEV</p>	
<p>AKTIESELSKABET BANKEN FOR LØGSTØR OG OMEGN</p>	
<p>LØGSTØR ANDELS SVINESLAGTERI</p>	
<p>A/S SØRENSENS KULHANDEL Thisted — Telefoner 17 og 100</p>	
<p>SPAREKASSEN FOR THISTED AMT St. Torv 1 — Thisted</p>	
<p>A/S KULKOMPAGNIET Thisted</p>	
<p>CARL NIELSEN Møbelhandler Nørre Alle 3 Thisted</p>	<p>Aktieselskabet P. O. POULSEN Thisted</p>
<p>FRØKJÆR KNUDSENS MØBELHANDEL Asylgade 9 Thisted</p>	<p>S. SØRENSEN Mejeriartikler & ost en gros Thisted</p>
<p>MARINUS POULSEN & SØN Manufakturhandel Tlf. 35 Farsø</p>	<p>KNUD KNUDSEN Kolonialforretning Ølgod — Tlf. 11</p>
<p>FARSØ OG OMEGNS SPAREKASSE</p>	
<p>ØLGOD OG OMEGNS SPARE- OG LAANEKASSE</p>	
<p>AKTIESELSKABET VARDE BANK Nordre afdeling — Ølgod</p>	
<p>P. BODDUM NIELSEN Bagermester Thisted</p>	<p>H. C. THYREGOD Aktieselskab Ølgod</p>
<p>Slagtermester M. OLESEN Vestergade 37 - Thisted</p>	

En omtumlet tilværelse

Af landsretssagfører R. Prytz.

Når fremtidens historikere uden personlig erindring om de 5 lange år skal skrive doktordisputater om besættelsestiden, håber jeg, at man i særlig grad vil interessere sig for de første 2/3 af de 5 år, nemlig tiden indtil den 29. august.

De fleste har forlængst glemt næsten alt fra de 5 år; men det, som fortrinsvis huskes, er nogle af de dramatiske begivenheder fra den sidste trediedel. Det er også den del, hvorom der findes det meste hidtil trykte materiale. Men på sin vis det mest forbausende er, at det faktisk lykkedes det danske folk at gennemtvinge den danske regerings nej den 28. august 1943 og derved bevirke, at Danmark omsider havnede blandt de frie nationer og ikke efter krigens ophør blev behandlet som Østrig for slet ikke at tale om Bulgarien og andre lande, som nu ligger øst for jerntæppet. Fra den første dag søgte regering, rigsdag, embedsmænd, presse og næsten alle andre, som havde indflydelse, at gøre tyskerne tilpas og bekæmpe modstanden. Danmark skulle hægtes som en viljeløs bivogn til den stortyske sporvogn. Næsten alle har nu glemt — for lige at nævne nogle enkelte kendsgerninger —, at besættelsen skete „efter overenskomst“, at Scavenius var imponeret af de tyske sejre, at arbejdsløse i stor stil blev sendt til Tyskland; hvem mindes nu antikominternpagten, Dansk-Tysk forening, de danske planer om mønt- og toldunion, politiets energiske jagt på faldskærmsfolk og andre, højesterets skarpe kurs, store forretningsfolks statsautoriserede værnemageri, Thune Jacobsens hjertevarme hyldest til „hele det tyske politi“, regeringens iver for frikorpset og statsminister Buhls inderlige opfordring til angiveri med hensyn til sabotageplaner, og som afslutning den 2. september 1943 Alsing Andersens bombastiske, næsten uartikulerede protestkrig mod chauvinister og kommunister, hvis ansvar for den 29. august aldrig skulle glemmes.

Når bruddet trods alle indflydelsesrige energiske anstrengelser alligevel kom, skyldtes det kun i beskeden grad tyskernes mange dumheder, som begyndte med det latterlige „Oprob“. Årsagen var først og fremmest det danske folk og dets sunde kræfter og instinkter. De ansvarlige mente, at man ville foretrække materielt velvære og sikkerhed fremfor frihed, sandhed og ære, men de troede fejl!

Blandt de bøger, som bl. a. har oplysninger af nogen interesse for fremtidige historikere, er også den kendte kommunist Richard Jensens erindringsbog „En omtumlet tilværelse“ (Forlaget Fremad kr. 19,75), på 215 sider. Det er en bog, som er underholdende skrevet, og som bekræfter, hvor utiltalende den kommunistiske tro virker på dem, som gribes af den; men den giver tillige et mere sympatisk billede af forfatteren, end jeg på forhånd ventede. Richard Jensen beretter bl. a. om den dom på 16 års fængsel, som Østre landsret idømte ham, og om opholdet i Vridsløse, indtil det lykkedes ham og andre modstandsfolk at flygte i efteråret 1944. Som tidligere fanger kan vi ikke have særlig interesse i den dybtgående strid mellem Richard Jensen og Aksel Larsen; men netop på baggrund af striden virker det sympatisk, at forfatteren ikke vil laste Aksel Larsen, fordi han i november 1942 gav Gestapo yderst udførlige oplysninger om det illegale arbejde med opgivelse af mindst et halvt hundrede navne. Her berører han et emne, som vi andre også har været ude for: Hvor megen modstand var man i stand til at yde overfor tyskernes efterhånden yderst ubehagelige pres for at opnå tilståelse. Faste regler kan selvsagt ikke gives, og besættelsestiden bragte både smertelige og glædelige overraskelser i så henseende.

Vi har heller ikke særlig interesse i at fordybe os i forfatterens strid med den kendte tyske kommunist Richardt Krebs (forfatteren til „Ud af Mørket“, Jan Valtin). Forfatteren hævder, at kun 10 % af Krebses bog er rigtig, og formodentlig ville Krebs hævde noget tilsvarende overfor Richard Jensen. Uden at foretage særlige studier ved gennemlæsningen har jeg

ikke fundet datofejl eller lignende.

Forfatteren enden bogen med at fortælle, at han har følt det som en befrielse, da han kom ud af kommunistisk arbejde; og han er lykkelig for, at han på sine gamle dage arbejder for afholdssagen i stedet for. Måtte han mod forventning få det danske folk til at gå aktivt ind for afholdssagen, er det et lykkeligere resultat, end hvis han havde fået os til at blive kommunister.

R. Prytz.

Tage Skou-Hansen: „De nøgne træer“. Gyldendal. Kr. 15,75. 210 sider.

En debutroman med modstandsbevægelsen som emne, nu 12 år efter befrielsen kan kun vække opmærksomhed. I særdeleshed da de gode bøger om den danske modstandskamp kan tælles på een hånd. Det er derfor så mere beundringsværdigt, at en debutant i dag her har skrevet en bog, der både er velskrevet og oprigtig i form som i indhold. Bogen har to hovedpersoner, Holger og Kjeld. Den første går ind i frihedsbevægelsen, bliver jernbanesabotør i Aarhus-distriktet og hans liv og oplevelser giver læseren et sikkert og klart billede af hans udvikling fra yngling til mand, uden idealisering eller overtegning. Hans ikke helt sympatiske kærlighedshistorie med gruppelederens kone, trækker så absolut fra i hans karakteregenskaber og nogle af de intimere skildringer forekommer noget overexponerede. Er de taget med for at tækkes husarerne? Den anden hovedperson, Kjeld, der er hans ven, trækker sig bort fra virkeligheden ind i den æstetiske og filosofiske virkelighedsfjerne-verden af angst for at tage stilling til noget man endnu ikke har ret til at dømme om. Efterhånden som tiden går, og krigen nærmer sig klimaks, vågner i Kjeld bevistheden om, at han har taget fejl, og kommer tilbage til venen og træder ind i den sabotør-gruppe Holger er blevet leder af. Han bliver ikke modtaget særlig begejstret af de øvrige medlemmer af gruppen, da hans akademiske fortid og negative holdning i kammeraternes øjne og hans egen opførsel stadig præger ham. Han prøver ærligt og oprigtigt at falde ind i ånden og tonen, med det mislykkes tildels, og ved en mislykket aktion sætter han livet til. Og mere end sit liv kan ingen sætte ind og betale med, og han har nu betalt med sit liv for sin tidligere negative og hovmodige holdning.

Bogen må anbefales til alle gamle modstandsfolk.

MOGENS RYEFELDT

J. NIELSENS TØMMERHANDEL Tlf Thisted 544
G. SØNDERGAARD Papir en gros — Thisted Telefoner 570 - 115
HURUP MOTOR CO. A/S
P. A. ANDERSEN A/S Aut. G.M. forhandler Tlf. 100 - 93 — Hurup Thy
HURUP SAVVÆRK & TØMMERHANDEL
ERIK LINNET Købmand Bedsted
J. E. JEPPESEN Manufaktur Telefon 50   Bedsted Thy
HOTEL BENDIX Nykøbing Mors
EILER CORTSEN Urmager - Optiker - Guldsmed Nykøbing M.
ASGER MATHIESEN Jern & stål Nykøbing M.
F. L. KNAKKEGAARDS EFTF. Nykøbing M.
KINO Nykøbing Mors
NIELS JENSEN & SØN Nykøbing Mors

MORSØ BANK	
MORSLANDS FOLKEBANK	
NYKØBING JERN & STAAL Nykøbing Mors	
NYKØBING M. OG OMEGNS SPAREKASSE-FORENING	
AKTIESELSKABET DURUP POLSTERMØBELFABRIK TLF. 33 DURUP	
HØJSLEV TEGLVÆRK HØJSLEV ST.	
SKJERN SVINESLAGTERI C. W. S. SVINESLAGTERI A/S	
HUGO HOLMSTOEL Jern- og stålforretning Tlf. 1 - 601 - 602	SKJERN
GULLANDERS BOGTRYKKERI SKJERN	TLF. 76
SKJERN OG OMEGNS SPAREKASSE	JOHAN NIELSEN Skjern
CHR. C. GRENE A/S Skjern	PAUL CHRISTIANSEN Brøndborer Højslev
JOHS. CARLSEN Aut. installatør Billund st.	HERLUF WANG Bogbinderi - Papirhandel Skive

JENS FOGH

Skive

A/S ERLING RASMUSSEN

Adelgade 14 Skive

LADEFOGED

Skive

MOKKA COMP.

Frederiksgade 7 Skive

SKOTØJS-BØRSEN Marie Sørensen
Nørregade 9 Skive**GRINDSTED-GRENE
OG OMEGNS
SPARE- OG LAANEKASSE****GRINDSTED
REGNSKABS- OG REVISIONS
KONTOR****DAMGAARD JENSEN**Boghandel
Tlf 152 Grindsted**A/S VARDE BANK**

Grindsted afdeling

**HANDELSBANKEN I
GRINDSTED**Filial af aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank**A. BLOM & SØN A/S**

Skanderborg

**GIVE SAVVÆRK &
DØRFABRIK A/S**

v. Henry Graver - Tlf. 128 - Give

BRDR. RYSGAARD Aut. Volvo forhandler
Tlf. 180 — SnedstedManufakturhandler
NORDENTOFT Snedsted**SKIVE DISKONTOBANK**

AKTIESELSKAB

*Aktieselskabet Landbobanken i Skive***SALLING BANK****SKIVE ANDELSSLAGTERI****JUNGS BOGHANDEL**Stephan Agger
SKIVE**A/S SKIVE MARKFRØKONTOR****SKIVE KULKOMPAGNI A/S****VESTRE KAFFE-RISTERI A/S**

SKIVE

SKIVE

ANDELS-KREATUREKSPORTFORENING**T. C. OEHLENSCHLAGER A/S**

KOLONIAL EN GROS

GRINDSTED

<p>A/S VESTAS LEM ST.</p>
<p>M. NIELSENS TØMMERHANDEL Tarm — Telefon 1 og 221</p>
<p>TARM OG OMEGN SPAREKASSE</p>
<p>CHR. HJORTKJÆR & CO. Aktieselskab Aars</p>
<p>AARS OG OMEGNS ANDELSSLAGTERI</p>
<p>Aktieselskabet BANKEN FOR AARS OG OMEGN</p>
<p>SCHUMANN'S HERREMAGASIN Viborg</p>
<p>PRIVATBANKEN FOR VIBORG OG OMEGN Aktieselskab</p>
<p>F. V. BACKHAUSENS EFTF. Viborg Stiftsbogtrykkeri Bogtrykkeri — Papirhandel Viborg</p>
<p>NIELS KALHAVE A/S Tlf. Viborg 592 — 593</p>
<p>WILLY W. JENSEN A/S Konfektionsfabrik Tlf. 1790 Viborg</p>

<p>TARM VOGN- OG KAROSSERIFABRIK CHR. SØRENSEN</p>	
<p>H. SØNDERBY & CO. TARM</p>	
<p>TARM MASKIN- OG BEHOLDERFABRIK HANS SØRENSEN</p>	
<p>BJERRINGBRO PUMPEFABRIK A/S</p>	
<p>BJERRINGBRO SAVVÆRK</p>	
<p>HERNING HANDELS- OG LANDBRUGSBANK AKTIESELSKAB</p>	
<p>HAMMERUM HERREDS SPARE- OG LAANEKASSE HERNING</p>	
<p>HERNING HEDE- & DISCONTOBANK AKTIESELSKAB</p>	
<p>DANMARKS ÆGEKSPORT A/S Kibæk</p>	<p>CHR. BRINK & SØN Lem st.</p>
<p>CHR. SIGGAARD Tlf. 104 Kibæk</p>	<p>A/S DANSK STAALVINDUE INDUSTRI Lem st.</p>
<p>VILH. MERRILD & SØNS EFTF. Kibæk</p>	<p>ØRREGAARDS MØBLER Kibæk — Tlf. 75</p>
<p>KIBÆK MØBELFABRIK</p>	<p>VIDEBÆK AUTO CENTRAL Ove Thomsen Telefon 89</p>
<p>BOLLERUP BOGHANDEL Ringkjøbing</p>	<p>A. FLENSBORGS MASKINFORRETNING A/S Videbæk</p>
<p>SPAREKASSEN FOR AARS OG OMEGN</p>	
<p>RØDKÆRSBRO KRO</p>	

Revisionsfirmaet

M. Glytting & M. Blokdal-Pedersen — Aarhus

DEMOKRATEN

Aarhus

FABRIKEN
„HJERM“
KJELLERUP

FOLKEBANKEN
for Herning & Omegn
Aktieselskab

SDR. FELDING
ANDELSMEJERI

**KJELLERUP VÆGT &
MASKINFABRIK A/S**
Tlf. 124 — Kjellerup — Tlf. 124

CHR. DANIELSEN
Isenkram
Vestergade 5 Kjellerup

LAURITZ BAY
Kjellerup

Aktieselskabet
**HANDELS- OG
LANDBRUGSBANKEN
I SILKEBORG**

SVEND BONNESEN
Odder

SOLGARDENS FARVEHANDEL
Odder

M. CHRISTENSEN & SØN
Skjern

AARHUS MØRTEL COMPAGNI A/S

Havnegade 24—26

Telefon 22011

**AKTIESELSKABET
KORN- OG FODERSTOF KOMPAGNIET
AARHUS**

M. SEEST MASKINFABRIK A/S
AARHUS

KRØLULDSFABRIKEN „ANGORA“
ODDER

**SPECIALTRYKKERIET
KOH-I-NOOR A/S**

ODDER

MOTORCOMPAGNIET
AUT. GENERAL MOTORS FORHANDLER
Tlf. 540 — 570

Odder

KRISTJAN JARLING
REVISOR

ODDER

**A/S KONSERVESFABRIKEN
APPELLA**
Odder Telf. 241

GUNNAR RAUPACH
Raupachs Gaard
Tlf. Odder 85

ODDER BARNEVOGNSFABRIK
Tlf. 100 - Odder

LADEGAARD & CO. A/S
Statsaut. el-installatør
Odder Tlf. 215

**HADS HERREDS
SPARE- OG LAANEKASSE**
Odder

A. ANDERSEN
Aut. Folkevogns forhdl.
Skjernvej 7—9 Tarm

**N. MØLLER THOMSENS
TRICOTAGEFABRIK**
Skjern

**TARM TAPET- OG FARVE-
HANDEL** v/ Herm. Nygaard
TÆPPEFABRIKEN „POLAR“
Skjern Tlf. 305

Hos de allierede på Bispebjerg

En af Europas mest kendte kirkegårde ligger i Arnhem i Holland, og hvert år strømmer i tusindvis til de allieredes mindeplads for de befriere, der aldrig selv nåede at opleve sejrens og frihedens time.

Danmark har også sin lille allierede mindeplads for de fremmede soldater, der måtte give deres liv for at befri det besatte Europa fra det nazistiske åg.

Denne mindeplads ligger på Bispebjerg kirkegård, kun 100 m fra politiets mindeplads for de faldne.

På begge sider af en åben plads står to rækker ens gravsten, og for enden af pladsen er der rejst et stort fælles kors. De allierede soldater, der ligger begravet her, er faldne ved RAF-nedstyrninger over Danmark, og hvert år får mindepladsen besøg fra England eller Canada af pårørende.

Da Pigtraads fotograf var ude på

mindepladsen, kom en ældre canadisk mor med sin blomsterbuket for at lægge den ved mindekorset.

Midt imellem alle de smukke hvide sten står et enkelt jernkors, der skiller sig ud fra de andre. Af teksten på det fremgår, at her er begravet en allieret soldat af en anden nationalitet end de øvrige, nemlig en russisk flyver, men også ved denne sten ligger der til stadighed friske blomster.

Et besøg hos de allierede på Bispebjerg kan også være en påmindelse om, at der har været dage, hvor Øst og Vest i fællesskab forenede sig i kampen mod barbari.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen til de syge.

Mærkaterne fra Kammeraternes Hjælpefond kan fås gennem kontoret, St. Kanikestræde 10, K.